

Fenomene regionale în centrul atenției.

Prefață

La începutul anului 2019 a fost lansată „Mișcarea pentru Dezvoltarea Moldovei”. În manifestul publicat asociația propune un model național de descentralizare administrativă și de punere în acord a intereselor regionale cu obiectivele dezvoltării naționale. „Moldova este, de mai bine de 100 de ani, un teritoriu marginalizat, mereu pus la coadă. [...] Credem că este timpul ca marile regiuni ale României să capete voce politică și putere administrativă pentru a relansa dezvoltarea țării, ținută acum pe loc de un hipercentralism ineficient, paralizant și antinațional”¹. Acestea sunt cuvinte drastice, chiarperate ale cetățenilor din Moldova angajați socialpolitic și conștienți, care dau glas necazurilor și nemulțumirilor lor.

Cartea tânărului istoric Alexandru D. Aioanei „Moldova pe cordonatele economiei planificate. Industrializare, urbanizare, inginerii sociale. 1944-1965”, având în vedere aceste cuvinte, este mai actuală ca oricând. Acesta însă nu este singurul motiv principal pentru care disertația se remarcă.

Din anii 1990 cercetarea istoriei regionale este în ascensiune. La început au fost în special istorici din provinciile Transilvania și Banat ce au aparținut până la Primul Război Mondial monarhiei Habsburgice, care s-au ocupat cu aceasta. Se adaugă aci

¹ Ziarul de Iași din 13 ianuarie 2019, <https://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/ati-auzit-de-a-miscarea-pentru-dezvoltarea-moldoveia-luni-se-lanseaza-cine-sunt-fondatorii--209075.html>, 8 octombrie 2019; HotNews.ro din 14 ianuarie 2019, <https://www.hotnews.ro/stiri-esential-22911516-video-fost-lansata-miscarea-pentru-dezvoltarea-moldovei-initiator-vrem-platforma-tuturor-oamenilor-competenti-care-pot-contribuie-rezolvaria-proiectelor-moldovei.htm>, 8 octombrie 2019.

preocuparea cu tema Basarabia, care cunoaște un adevărat boom. Numai treptat au apărut și inițiative pentru cercetarea Bucovinei².

Cu privire la Moldova dintre Carpații Răsăriteni și Prut, cercetările regionale, respectiv locale asupra diferitelor teme contemporane sunt încă la început. Astfel istoricul Alexandru D. Aioanei face muncă de pionierat, iar lucrarea sa este un răspuns demult așteptat asupra unui gol în cercetare. Autorul accentuează de fapt, că în locul noțiunii de „regiune” folosește în cercetările sale pe cea de „provincie” pentru a evita anumite confuzii. Totuși preocuparea lui necondiționată este de a surprinde fenomene regionale.

Astfel această cercetare se încadrează într-o conjunctură care se observă pe plan mondial. Pe lângă interese care se limitează exclusiv la state naționale sau etnii, există și probleme locale, regionale și supranaționale. Preocuparea pentru cunoașterea mai profundă a contextelor și relațiilor locale, regionale și transnaționale a devenit mai importantă. Studiile regionale contribuie nu numai la conștiința propriei identități ci ele completează și privirea asupra istoriei naționale, chiar universale.

Desigur, această evoluție nu poate fi desigur înțeleasă fără schimbarea paradigmei în științele culturale și sociale de la sfârșitul anilor '80 care a devenit cunoscută sub numele de „spatial turn”. De atunci nu mai stă doar singur timpul în centrul cercetărilor științifice, ci și spațiul, adică spațiul geografic. Cu această schimbare pe plan internațional, spațiul se bucură de o atenție crescândă în lumea istoricilor. Pe lângă spațiu, în complexitatea sa înțeles ca spațiu fizic, tehnic, medial, social, cultural, estetic sau politic-geografic, stau în centrul atenției științifice și alte teme ca: fenomene regionale, granițe, regiuni limitrofe granițelor, regionalisme, forme de interpătrundere a regiunilor, ce nu se consideră aparținând de state prin actori imperiali, naționali sau alții și rețele instituționale. Din acestea s-au dezvoltat mai departe alte teme ca istoria regională transnațională, istoria

² Heppner, Harald: Die rumänische Historiographie seit 1989. În: Österreichische Osthefte 44 (2002), 1-2, p. 507-512, aici p. 509

regională ca istorie socială, ținutul ca loc de acțiune și obiect de sentimentalism. Potențial ridicat oferă aici mai departe mari complexe de teme ca de exemplu spațiile de tranziție rituală așa numitele „spații liminale”, în același mod ca spații de mișcare sau „spații dinamice” de trecere, spre deosebire de spațiile statice de prezență și permanență.

Dar și concepte comparative și interdisciplinare pot lărgi orizontul cunoașterii. Astfel există posibilitatea de conlucrare cu științele culturii și literaturii. Ca deosebit de favorabilă pentru dezvoltarea pe mai departe a temelor se dovedește aici referirea la geografia imaginativă³.

În acest context complex privind cercetarea spațiului, se încadrează și studiul de față. Desigur identitatea regională, precum și identitatea națională au un caracter constructiv. Este însă incontestabil faptul că istoria regională și locală a pus accentul pe spațiul actual al locuitorilor respectivi. Acțiunea concretă a locuitorilor în mediul lor devine mai evidentă. Pe baza prezentului, studiile regionale pot elibera energii sociale, pot promova aprobarea unei cauze comune și pot îmbunătăți poziția de plecare a regiunii respective în competiția pentru locații. Obiectivul este aproape întotdeauna același: angajamentul și loialitatea cetățenilor față de regiunea lor ar trebui să fie consolidate, iar domeniul de aplicare pentru puterile regionale în administrație, economie și cultură să fie extins, astfel încât să fie capabili să acționeze în cadrul politicii structurale europene și naționale⁴.

Nu în ultimă instanță lucrarea istoricului Alexandru D. Aioanei aduce prin raportarea la o regiune concretă în perioada de timp studiată, o contribuție valoroasă la cercetarea comunismului. Desigur Moldova este prezentă în aprecierile asupra istoriei totalitare, totuși se naște întrebarea cum s-au preocupat conducătorii comuniști și planificarea cu

³ Haslinger, Peter: *Der spatial turn und die Geschichtsschreibung zu Ostmitteleuropa in Deutschland*. În: *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung* 63 (2014), 1, p. 74–95, aici p. 92–93.

⁴ Reuleke, Jürgen: *Von der Landesgeschichte zur Regionalgeschichte*. În: *Geschichte im Westen* (1991), 2, p. 202–208, aici p. 203–204.

inegalitatea economică și regiunile dezavantajate, întrebare care n-a fost pusă până acum. Deasemenea situația socială și economică a fiecărei regiuni în timpul epocii comuniste nu a fost până acum în atenția cercetării istorice. Pe lângă aceasta autorul, cu atenția îndreptată asupra a trei fenomene supraordonate adică industrializarea, urbanizarea și transformările sociale, pășește pe un teren virgin. Faptul că conducătorii comuniști n-au urmărit în cele din urmă un concept de politică regională nu poate fi surprinzător, având în vedere „realizările” regimului. Disertația de față subliniază însă cu o claritate cum n-a fost încă exprimată până acum, afirmația potrivit căreia rămânerea în urmă a Moldovei fusese în cele din urmă cimentată ca urmare a celor două războaie mondiale de către comuniști.

Valoarea unei cercetări științifice este apreciată și după felul cum aceasta pune noi întrebări deschizând astfel noi perspective cercetării. În orice caz lucrarea istoricului Alexandru D. Aioanei schițează calea pentru viitoare studii asupra diferitelor interconectări care pot fi culturale, politice, economice, religioase, sociale și de drept. Pot fi aci luate în considerare și relațiile dintre diferite regiuni.

Cercetarea inovativă care se bazează pe o cuprinzătoare colecție de izvoare din arhivele locale și centrale, pe atragerea largă a literaturii din țară și străinătate, abordează astfel mai multe necesități ale cercetării științifice. Fiind foarte bine documentată și clar formulată, cărții istoricului Alexandru D. Aioanei i se poate în sfârșit dori o largă receptivitate, o intensă considerație în dezbateră științifică și o mare atenție din partea cititorilor.

Hans-Christian Maner (Mainz)